

Adres redactie en
administratie:
Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis,
Hoofdstr. 84, Driebergen
Telefoon 03438-2878
Redacteur A. Zoetebier
Hoofdraadsman

EGO

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCHE GEESTELIJKE VERZORGING VOOR MILITAIREN. NR. 4 - APRIL 1976 - 15e JAARGANG

Abonnementsprijs f 6,— per jaar, te storten op postgirorekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische Geestelijke Verzorging te Driebergen. Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

**politieke keuze en humanisme
misdaad en massamedia
tarzoon/filmroddels
bij constant permeke thuis
het vaticaan over sex
prestaties op de schaats**

Vaste medewerkers:

Wim Jesse
Bert van de Kamp
Peter J. Morée
Rien Robijns
Casper Vogel
Bert Vuijsje
Dick Zaal

Politieke keuze en humanisme

Heeft een humanist iets te zeggen over politieke keuze? Natuurlijk wel, want een levensovertuiging is niet iets om alleen maar gevoelig over te praten, maar ze heeft betrekking op de levenspraktijk; dus ook op de politiek. Maar dat wil niet zeggen, dat humanisme ons een recept kan leveren, waaruit een politieke keuze rechtstreeks voortvloeit. Een levensovertuiging is als het ware een grondhouding, maar die houding moet in verband gebracht worden met de praktijk om tot een bepaalde keuze te leiden. Die keuze kan niet theoretisch worden afgeleid uit de levensovertuiging, maar hangt net zo goed af van onze opvattingen over de maatschappelijke werkelijkheid. Toch hangen die opvattingen ook weer af van wat we denken van mens en wereld, zodat onze keuze het resultaat is van een ingewikkelde wisselwerking. Daardoor komt het, dat onder humanisten verschillende opvattingen over politiek bestaan. Humanisten hebben wel zo ongeveer dezelfde uitgangspunten, maar ze kunnen toch tot verschillende politieke keuzen komen. Daarom vormen de politieke opvattingen van een humanist een persoonlijk standpunt, terwijl andere humanisten weer andere standpunten innemen. Toch betekent humanisme wel iets voor de politieke keuze: er zijn wel verschillende humanistische standpunten mogelijk in de politiek, maar niet alle standpunten. Want humanisten zullen altijd menen, dat het in de politiek gaat om de menselijke waardigheid, wat ook verder hun standpunt is. En menselijke waardigheid betekent erkenning van de verbondenheid, de gelijkheid en de vrijheid van de mensen en ook van de redelijkheid.

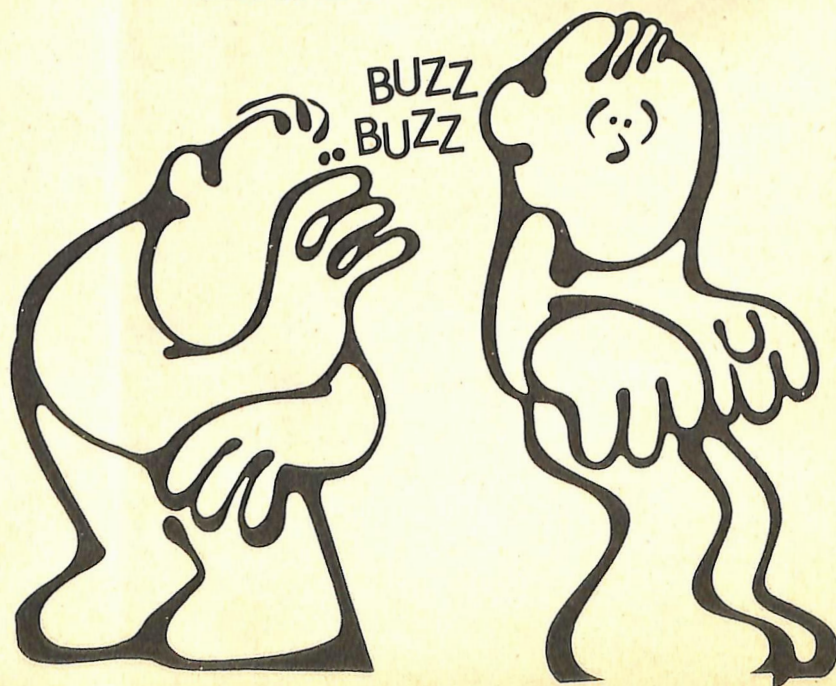
Vrijheid en gelijkheid.

Maar daarover moeten we wel wat meer zeggen. Verbondenheid betekent niet, dat mensen altijd lief voor elkaar zijn; we weten wel beter. Maar het houdt in, dat mensen op elkaar aangewezen zijn. Ze kunnen niet anders dan met elkaar leven in een maatschappij waardoor ze ook weer gestempeld worden. Ze vormen de maatschappij en de maatschappij vormt hen; daaraan 2 kunnen ze niet ontsnappen. Ook als

ze zich verzetten of elkaar bestrijden is dat het gevolg van het besef, dat ze het met elkaar moeten rooien. Niemand kan zich daaraan onttrekken en als het dan toch moet, is het de moeite waard om te proberen de samenleving met elkaar dragelijk te maken. Dan is er de gelijkheid. Dat wil zeggen die gelijkheid is er helemaal niet; en sterker: een volledige gelijkheid zou een humanist ook volstrekt niet willen. Uniformiteit is geen humanistisch ideaal. Maar wat bedoelen we dan? We willen zeggen, dat de mensen toch zozeer verwant zijn, dat het niet rechtvaardig gevonden wordt, als er schrijnende verschillen in rechten en plichten tussen de mensen blijven bestaan. Het humanistische ideaal is volstrekt niet, dat alle mensen volkomen gelijk gemaakt worden, maar dat er niet zo'n ongelijkheid heerst, dat de vrijheid daardoor niet meer tot haar recht zou komen. Want het is duidelijk, dat een zekere mate van gelijkheid nodig is om een zekere mate van vrijheid voor allen mogelijk te maken. Een zekere mate van vrijheid. Ja zeker,

want ook de vrijheid is niet onbeperkt. Nu spreken we helemaal niet over de zogenaamde wilsvrijheid. We weten wel, dat menselijke vrijheid beheerst wordt door allerlei innerlijke en maatschappelijke krachten. Maar op een moment komt de mens toch voor een keuze te staan. Het helpt hem niet te weten dat die keuze door allerlei krachten beïnvloed wordt: hij moet toch kiezen! En als hij gekozen heeft, wil hij niet, dat zijn keuze door machten van buiten dan nog eens verijdeld wordt. Dat is in strijd met zijn gevoel van eigenwaarde. Maar hij weet ook, dat daarbij ook ruimte moet zijn voor de keuzevrijheid van anderen. Vandaar dat hij slechts aanspraak kan maken op een zekere mate van vrijheid, binnen het kader van een samenleving, waarin ieder zo goed mogelijk tot zijn recht komt.

Humanisten koesteren in het algemeen niet de illusie van een volmaakte verbondenheid, vrijheid en gelijkheid. Zij kunnen wel streven naar een zo goed mogelijk evenwicht; en daarbij komt hun voorkeur voor redelijk overleg

hun goed te pas. Ze beseffen, dat de waarheid niet in de uitersten ligt, maar in de schakeringen. Dat bezorgt hun soms de naam van halfzachtheid. Maar welk uiterste zouden ze moeten kiezen? De diktatuur, waarin een uniforme gelijkheid alle vrijheid verstikt? Of een vrijheid, die grote groepen in schrijnende ellende doet ondergaan? Daarom zoeken humanisten naar oplossingen, waarin niet vergeten wordt, dat het gaat om een redelijk evenwicht, waarvan alle mensen kunnen profiteren.

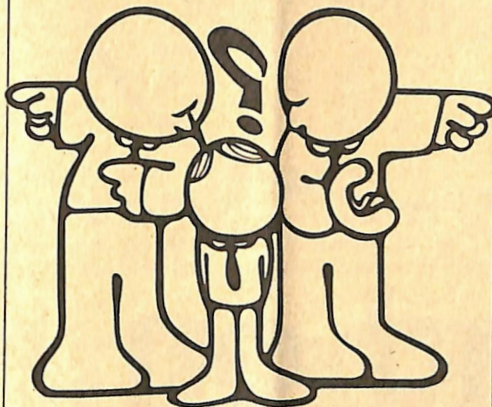
Demokratie

Dit kan nu leiden tot verschillende politieke standpunten: van links-liberaal, via gematigd socialistisch tot radikaal-kritisch. Vaak zullen humanisten in sommige opzichten meer naar de ene kant, in andere meer naar de andere neigen. In ieder geval kan men met de ervaring voor ogen als humanist niet blind vertrouwen op het vrije spel van de maatschappelijke krachten, en dat doen de links-liberalen ook niet. Ze achten veel waarde aan partikulier belang, maar binnen een sociaal en cultureel kader van rechtvaardige verdeling en gelijke kansen, dat namens de gemeenschap gesteld moet worden. Humanistische radikalen zullen een zwaarder accent leggen op de herverdeling van macht en medezeggenschap en een ander maatschappelijk systeem, maar toch altijd bedacht op de persoonlijke ontplooiing in gemeenschap, die het doel is van maatschappelijke verandering.

Zo kunnen humanisten politiek verschillend werkzaam zijn, maar met een gemeenschappelijke achtergrond; niet gericht op consumptie en winst, maar op zingeving en zelfbestemming. Daarop berust hun voorkeur voor de democratische rechtsstaat; dat wil zeggen een staat, waarin de rechten van de burgers zijn vastgelegd tegenover de staat, waarin rechtszekerheid uitgangspunt is, en de macht zo goed mogelijk is verdeeld over verschillende instanties en groepen. Een staat waarbinnen ook verdraagzaamheid bestaat tegenover minderheden. En bovendien een staat, die tracht de voorwaarden te scheppen voor een rechtvaardige verdeling van welvaart en welzijn over alle burgers. Een staat ook, waarin inspraak, medezeggenschap en zelfbestuur, ook in het maatschappelijk leven, zoveel mogelijk bevorderd worden.

Bedoelen we hiermee nu te zeggen, dat dit alles in de westerse democratieën, en in Nederland, nu allemaal verwerkelijk is? Neen, dat bedoelen we niet, maar wel dat die democratieën daartoe, ondanks alles het beste uitgangspunt vormen. We moeten er oog voor hebben, dat die democratieën allerminst volmaakt zijn. En ook voor het feit, dat democratie aan voorwaarden gebonden is, die niet overal in de wereld aanwezig zijn. Maar humanistische politiek zal altijd gericht zijn op voortgang naar meer democratie. De enorme tekortkomingen van de democratie zijn geen reden om haar af te zweren, maar om haar te verbeteren en te versterken. En dictaturen kunnen onder bepaalde omstandigheden tijdelijk aanvaard worden, voorzover zij op weg zijn naar de democratie van de rechtsstaat.

De verdraagzaamheid in de democratieën is beperkt; maar is dat een reden

om ze af te schaffen of om ze te versterken? Ook in democratieën heerst structureel geweld; maar is dat een reden om de voorkeur te geven aan het openlijke geweld, de terreur en de marteling van de dictaturen? Of gaat het er om het zogenaamde structurele geweld te beperken tot het noodzakelijke om een rechtvaardige en menswaardige orde mogelijk te maken? Laten we ons er geen illusies over maken, dat er enige staats- of maatschappijvorm zou kunnen bestaan, waarin geen vrijvingen, onrechtvaardigheden of vervreemdingen zouden bestaan. Het is al heel wat, als we er in slagen het onrecht van de huidige wereld te bedwingen.

Zijn er nog kansen?

Maar zal dat lukken? Is de democratie niet zo'n teer kasplantje, dat we nauwelijks kunnen hopen, dat ze haar eigen besluiteloosheid, verscheurdheid door machtsgroepen, manipulaties en corruptie overleeft? Om nog niet eens te spreken over de bedreigingen van buiten af? Niemand, die het weet. Men kan alleen zeggen, dat zij zeker ten onder zal gaan, als de democraten haar opgeven. Maar bieden geweld en diktatuur soms meer kansen? Zij bederven degenen die er gebruik van maken: hoe kunnen ze later een menselijke wereld vestigen? En ze zijn eindeloos, want geweld en diktatuur roepen tegengeweld op, dat weer neergeslagen moet worden; en dan moeten ze zich keren tegen degenen die vinden, dat het nu wel genoeg geweest is, en tegen de onzuiveren in de leer. Er komt geen einde meer aan. Er zijn plaatsen in de wereld, waar de onderdrukking zo verschrikkelijk is, dat misschien geweld en revolutie alleen nog een keer ten goede kan brengen. Maar revoluties worden niet gemaakt, ze ontstaan als de verdrukking ondragelijk geworden is voor de brede massa van de bevolking, en een regime alle morele gezag verloren heeft. Dan is er ook niet zoveel geweld voor nodig. Maar ook wordt er niet meer tot stand gebracht dan er voordien in de geesten gerijpt was. Er is geen vlugge weg naar verbondenheid, gelijkheid en vrijheid. Daarom, zolang er nog andere mogelijkheden zijn, verdienen die de voorkeur.

Politieke k

Ook die andere mogelijkheden laten zich niet verwerkelijken zonder macht. Maar macht kan ook berusten op ideeën, organisatie, actie. Zij kan dienen om misbruik van macht te breken. Maar ze werkt vruchtbaar, als ze staat in het teken van konfliktbeheersing. Konflikten moeten niet verdoezeld worden, dan blijven ze toch ondergronds smeulen. Maar ze moeten leiden tot oplossingen, waarin de partijen van het konflikt het eens kunnen worden op een basis van rechtvaardigheid en menselijke waardigheid. Daarvoor moeten beide partijen te vinden zijn, maar daaraan kunnen ook beide partijen bijdragen, door zich kritisch, maar niet dogmatisch op te stellen. Dat is een van de grondslagen van humanistische politiek. Zij vergt doelbewustheid, vindingrijkheid en uithoudingsvermogen.

Prof. dr. J. P. van Praag

JA, LIEVE WIJSTERAARS,
HIJ PAKT HAAR,
HIJ PAKT HAAR...
EEN GAAF VOORBEELD VAN
VERKRACHTING...

Misdaad en

De televisie en de krant staan elke dag opnieuw gereed ons informatie en verstrooiing te verschaffen. Ze oefenen hiermee niet een geringe invloed uit op ons handelen, denken en voelen, hoewel wij dit ons lang niet altijd bewust zijn. In dit artikel willen we eens nagaan in hoeverre de massamedia ons handelen, denken en voelen bepalen, speciaal ten aanzien van krimineel gedrag.

Velerlei artikelen en programma's worden gewijd aan het thema „misdaad”. We moeten hierbij een onderscheid maken tussen misdaad-sensatieprogramma's, die louter ter verstrooiing dienen, en misdaad-informatieprogramma's en -artikelen, die in de eerste plaats bedoeld zijn ons te vertellen welke misdaden er gepleegd zijn, en hoe een en ander verder in z'n werk is gegaan. Zoals we verderop zullen konstaten, is de grens tussen informatie en sensatie bij veel programma's en artikelen niet duidelijk te trekken.

Er zijn in dit verband twee vragen, die we eens nader willen bekijken. In de eerste plaats de vraag: Werken sensatieprogramma's met geweld op de televisie (politie-series, detektiefilms, harde westerns, e.d.) misdaadbevorderend? En in de tweede plaats: Wat is de invloed van de misdaadinformatieve krantartikelen en televisie-uitzendingen op de kriminaliteit?

Televisie en geweld: „misdaad ter lering ende vermaak”.

Het kijken naar films of televisieprogramma's met een gewelddadige inhoud wordt door velen gezien als een van de oorzaken van allerlei agressietoestanden in het dagelijks leven, m.a.w. velen beschouwen het kijken naar zulke films als een aanleiding tot geweld en agressief gedrag. Onderzoek in Engeland en in de Verenigde Staten heeft inderdaad aan het licht gebracht, dat mensen na het kijken naar een film met geweld agressiever reageerden dan degenen, die niet naar zo'n film hadden gekeken. De verklaring die hiervoor gegeven wordt is, dat de mensen **leren** in het dagelijks leven net zo agressief te reageren als in de film. In het extreme geval zou dit betekenen, dat we in het dagelijks leven bij een ruzie ook

direkt het pistool trekken, en in allerlei situaties cowboytje gaan spelen.

Er zijn echter ook onderzoeken geweest, die het tegenovergestelde resultaat hadden: men reageerde **minder** agressief na het zien van een gewelddadige film. De verklaring hiervoor zoekt men in het afreageren, het ontladen van agressie bij de toeschouwers van de film, met als resultaat dat men zich later minder agressief zal gedragen. Als andere belangrijke faktor hierbij wordt het resultaat van het agressief gedrag genoemd: een geslaagde bankoverval zal eerder geïmiteerd worden dan een, waarbij het geweld voor de overvallers niets anders oplevert dan een forse gevangenisstraf.

Ook in Nederland zijn een tweetal experimenten gedaan om na te gaan of kinderen zich agressiever gedragen na het zien van een film met geweld. Het ene experiment werd uitgevoerd met jongens van 13 à 14 jaar als proefpersonen. Ze werden in drie groepen ingedeeld; de eerste mocht kijken naar een televisieprogramma met geweld, de tweede groep keek naar een spannend programma zonder geweld en de derde groep mocht (helaas) naar geen enkel televisieprogramma kijken. Wat bleek nu? De jongens uit de gewelddadige groep waren na het zien van het programma agressiever in hun optreden dan de jongens uit de andere groepen. Dit werd als volgt gemeten: de jongens kregen de gelegenheid aan leeftijdsgenoten zwakke of sterkere elektrische schokken toe te dienen, zodra deze naar hun oordeel een fout maakten. Van deze gelegenheid maakten de jongens uit de gewelddadige groep vaker en in sterkere mate gebruik. Uiteraard werden er in het geheel geen schokken toegediend, maar de proefpersonen moesten geloven, dat dit wel het geval was.

Er was geen verschil in agressie te bespeuren tussen groep twee en groep drie: het zien van een niet-gewelddadig programma wekt dus geen extra agressie op.

Het tweede experiment gaat uit van een iets andere situatie. Vierhonderd kleuters werden over vier groepen verdeeld, en er werd gebruik gemaakt van films, die speciaal voor dit experiment waren gemaakt. Drie groepen

kregen een film te zien waarin dezelfde personen in dezelfde situaties optraden. Het enige verschil tussen de films was de wijze waarop de filmpersonages met elkaar omgingen. In de eerste film gedroegen ze zich agressief ten opzichte van elkaar, in de tweede film was alles koek en ei, en stond het lieve, zoete in de relaties op de voorgrond, en in de derde film was sprake van neutrale, zakelijke onderlinge relaties tussen de spelers. De vierde groep kleuters fungeerde als controle-groep en kreeg geen film te zien. Ook hier was het de eerste groep kleuters, die zich het meest agressief opstelde in de testjes, die hen na de film werden afgenomen. Een ander opmerkelijk resultaat was, dat de meisjes duidelijk minder agressief beïnvloed waren dan de jongens. Dit is echter in overeenstemming met de niet-agressieve vrouwelijke rol, die de meisjes in hun opvoeding krijgen opgedrongen, en als zodanig is dit dus weinig verwonderlijk.

Behalve het opwekken van agressie is er nog een ander aspect te ontdekken aan de invloed van misdaadfilm op de kriminaliteit. We doelen hierbij op het overbrengen en imiteren van de technieken waarmee de misdrijven worden uitgevoerd. Dikwijls zien we in de film een precieze uitbeelding van de wijze waarop de misdaad is gepleegd. Dat dit mensen op een idee kan brengen valt niet te ontkennen; er zijn bijvoorbeeld enkele gevallen van moord bekend, die herkend zijn als vermoedelijke imitaties van televisie-moorden. Ook de inbraak- en overvaltechnieken kunnen tot de verbeelding van sommigen spreken. Hoe groot deze invloed in werkelijkheid is, is echter moeilijk na te gaan.

Dan gaan we nu over tot de tweede vraag, die we in dit artikel nader zullen bekijken, nl. de vraag: Wat is de invloed van de misdaadinformatieve krant-artikelen en televisie-uitzendingen op de kriminaliteit?

Krant en kriminaliteit; „a newspaper is the history of the world for a day”. Een vast, praktisch nooit ontbreken onderdeel van de krant wordt gevormd door de berichtgeving omtrent ge-

VERSLAGGEVING VAN DE MISDAAD

pleegde misdrijven. Kriminele berichten nemen een grote plaats in in de dagbladen; deze plaats is dikwijls niet in proportie met de ruimte, die berichten over andere gebeurtenissen in onze maatschappij in de krant innemen. Het gaat hier om het hele scala van berichten en verslagen, niet alleen omtrent het gepleegde misdrijf zelf, maar ook over de opsporing van de dader, het politie- en justitie-onderzoek, de rechtzitting, de strafvervolgning, etc. Ter illustratie geven we een overzicht van een dagelijkse portie „misdad“ uit een landelijk dagblad:

- Man (22) zwaar gewond na klap met bezem.
- Moeder (34) wilde baby door kou laten sterven.
- Voor drie ton aan schilderijen gestolen.
- Ontvoerder door eigen bom gedood.
- Bisschop houdt rovers van het lijf.
- Sigarenwinkel overvallen.
- Vier valse duizendjes onderschept.
- Doorgereden na ongeluk; man verdrinkt in auto.
- Pyroomaan steekt scholenkompleks in de brand.

Hoewel deze berichten primair informatief zijn bedoeld, gaan informatie en sensatie hier hand in hand; de kriminaliteit in de krant vormt een bron van vermaak en beantwoordt aan de sensatielust van de krantelezer. De kriminele berichtgeving is dan ook dikwijls gericht op: „giving the public what it wants“. Niet zelden wordt er in de tekst veel ophef van het misdrijf gemaakt en worden de feiten uiterst gedetailleerd en uitvoerig beschreven, met boven het artikel een sensationele kop, die sterk de aandacht trekt. Sensatiebelust als wij zijn, zijn het dan ook dikwijls juist niet deze artikelen, die we overslaan bij het lezen van de krant. De invloed, die deze berichtgeving op de mensen heeft, moeten we dan ook niet onderschatten. We zullen twee aspecten van deze invloed eens nader bekijken.

Om te beginnen kijken we naar de invloed die de kriminele berichtgeving kan hebben op het verloop en de afhandeling van het betreffende misdrijf. Een recent geval ligt ons nog vers in het geheugen: de pers was een van de hoofdrolspelers bij de afwikkeling van de gijzelingen in Beilen en Amsterdam. Ook bij de minder spectaculaire gevallen kan de pers, met name in de opsporings- en onderzoeksfase, een positieve, maar ook een negatieve invloed uitoefenen op het gebeuren. Een negatief effect kan bijvoorbeeld uitgaan van het publiceren van bepaalde feiten, die de dader informatie verschaffen omtrent de opsporingstrategie van de politie. De pers kan echter ook een belangrijke rol spelen als intermediair tussen de politie en de betrokkenen bij het misdrijf. Dit kan een, vaak onbedoeld, positief effect hebben, terwijl in sommige gevallen de berichtgeving er juist met opzet op gericht is een bepaalde boodschap ten behoeve van het politie-onderzoek aan de daders of het publiek over te brengen. Een duidelijk voorbeeld van dit laatste zijn de televisie-uitzendingen die speciaal aan de opheldering van een misdrijf zijn gewijd. In Nederland is men voor de toepassing van deze methode nog erg huiverig; met name in Duitsland is deze aanpak echter erg populair.

Dit neemt niet weg, dat men ook in Nederland onlangs via de televisie de hulp van het publiek heeft ingeroepen bij de opheldering van een aantal ernstige misdrijven. Dit gebeurde wel met de nodige omzichtigheid en voorzichtigheid, om een heksenjacht te voorkomen. Het aantal reacties van het publiek op deze uitzendingen is meestal enorm groot; iedereen denkt de bedoelde inlichtingen te kunnen verschaffen, of de dader ergens gesignaleerd te hebben. Suggestie speelt hier echter een grote rol, en vele tips werden dan ook door de politie als waardeloos beschouwd en terzijde geschoven.

Ook al is de berichtgeving er niet speciaal op gericht, toch lokt het allerlei reacties van de mensen uit. Hoe het bericht op het publiek overkomt is dan ook van groot belang. Dit brengt

maar één sensationeel misdrijf, dat in het middelpunt van de publiciteit staat, nodig om het publiek het idee te geven, dat het ernstig gesteld is met de kriminaliteit in Nederland. De publieke angst en bezorgdheid kan enorm worden aangewakkerd door grote publiciteit, bijvoorbeeld rond een geval van kindermoord. Dit geldt met name voor geweldsmisdrijven (mishandeling, verkrachting, roofoverval, gijzeling, moord); deze komen uitgebreid „in het nieuws“, niet in de laatste plaats vanwege hun sensatiewaarde!

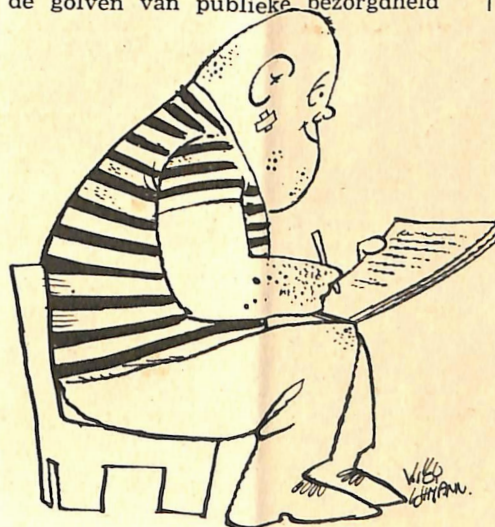
Niet alleen bepaalt de krant hoe voor ons de kriminaliteit er uitziet, maar indirect ook wat we met en vooral tégen die kriminaliteit doen. Onze opvattingen omtrent de manier waarop er moet worden gestraft, hoe streng de straffen moeten zijn, en ook hoe hard de politie op moet treden, worden er

massamedia

ons bij het tweede aspect van de invloed, die de pers op de kriminaliteit uitoefent. Hoe ontstaat bijvoorbeeld onze mening omtrent de ernst en de toe- of afname van de kriminaliteit in onze maatschappij? Waardoor ontstaan de golven van publieke bezorgdheid

bijvoorbeeld in sterke mate door bepaald.

Bovendien dienen we echter nog te bedenken, dat de krant niet „een meneer“ is, maar „meerdere menen“, die verschillende meningen hebben over wat er in een krant moet staan. De

DE MENSEN LEREN NET ZO AGRESSIEF TE REAGEREN ALS IN DE FILM...

omtrent de toename van de kriminaliteit, en met name de toename van gewelddadige kriminaliteit? Het beeld, dat wij van de kriminaliteit hebben wordt praktisch geheel gevormd door de massamedia: we lezen het in de krant en zien het 's avonds op de televisie. Dit houdt in, dat verslaggevers en redacteuren selecteren wat Janpubliek over de kriminaliteit ter ore komt. Hierbij is niet alleen van belang wat er gepubliceerd wordt, maar vooral de wijze waarop ze ons de kriminaliteit voorschotelen. Een vraag, die onmiddellijk bij je opkomt is dan ook: in hoeverre geeft de krant een afspiegeling van de werkelijke criminaliteit? En: waar leggen zij de aksenten, en op grond waarvan besluiten ze wat wel en wat niet publiek moet worden gemaakt?

De krant wil „nieuws“ brengen, ook op het gebied van de kriminaliteit. Wat wordt als „nieuws“ beschouwd? Niet het saaie, routine-matige deel van de kriminaliteit, maar het opzienbarende, sensationele deel. Er is soms

teneur van de berichtgeving in Nederland verschilt nogal van krant tot krant. Voor de ene krant is een moord voorpaginanieuws, aangekondigd met grote sprekende koppen, en verluchtigd met foto's die sterk tot onze verbeelding spreken. Een andere krant doet het geval af met een kort, zakelijk berichtje op de derde pagina. De lezer van die ene krant zal een heel ander beeld van het misdrijf krijgen dan de lezer die geabonneerd is op die andere krant. Dan is het niet verwonderlijk, dat de meningen over de „kriminaliteit“ nogal uiteen lopen.

De massamedia beïnvloeden langs verschillende wegen, direkt en indirect, de kriminaliteit; van deze invloed moeten we ons bewust zijn als we ons, op welke manier dan ook, bezig houden met de kriminaliteit.

Tarzoon een mislukte anti-held

„Als je talent hebt, is cartoons tekenen alleen maar een springplank. Kijk naar Topor, die is gaan schrijven. Ik ben in iedere geval niet van plan mijn tijd nog verder te verknoeien met cartoons (...) voor de toekomst wil ik alleen nog met tekenfilms bezig zijn.” Dat zegt Jean-Paul Walravens, een 33-jarige Belg die onder het pseudoniem Picha al zo'n vijftien jaar bezig is de kost te verdienen als tekenaar/cartoonist. Hij kan zich zo'n uitspraak als boven best veroorloven, want zijn „Tarzoon, de Schande van de Jungle” mag er zijn. Walravens alias Picha studeerde twee jaar aan het instituut Sint-Lucas in Brussel als hij op 18-jarige leeftijd medewerker wordt aan een aantal (satirische) tijdschriften en periodieken: het Franstalige Hara-Kiri, het Nederlandse opinieweekblad Vrij Nederland en drie Amerikaanse bladen Evergreen, Harpers en Time Magazine. Zijn tekenstijl en tekenopvatting vallen in de smaak. In 1964 verwerft hij de eerste prijs op de internationale tentoonstelling van de humor in het Belgische Heist. Drie jaar later volgt opnieuw een onderscheiding, in Montreal waar de internationale salon voor de karikatuur wordt gehouden bekroont men zijn politieke visies met een eerste prijs. Zijn cartoons vinden nu gretig aftrek en worden regelmatig gebundeld (Picha door Picha, Picha's Wit Boek en Picha in de Club Méditerranée). In 1969 maakt hij tekenfilms voor twaalf uitzendingen „Vibrato” van de Belgische televisie. Tijdens het Festival van Deurne in 1972 krijgt hij de publieksprijs voor zijn „Cartoon Circus” die hij met Benoit Lamy heeft vervaardigd. Dan ook weet de pure commercie hem te strikken. Niet alleen krijgt hij opdrachten van Volkswagen en Sabena, ook de oliemaatschappij Chevron weet hem te strikken voor een grootscheepse publiciteitscampagne van twee jaar. Dat accepteert Picha allemaal want „dat is nog de beste manier om te leren hoe je animatiefilms moet maken”. Hij reist regelmatig naar New York en Los Angeles ter begeleiding van zijn commercials. Het politieke tekenwerk laat hij rusten: de reis van de toenmalige president Nixon naar China en de vredesakkoorden van Vietnam zouden daar debet aan

zijn. Wel publiceert hij met onder andere Siné nog in 1973 „Au secours”. En met Pierre Bartier maakt hij nog een gids voor Brussel die hoge ogen scoort op de lijst van meest verkochte boeken in 1974. Ondertussen is Picha de voorbereidingen gestart voor „Tarzoon”, dat met Amerikaans geld al snel zal worden gerealiseerd. Overigens kreeg Picha het idee voor „Tarzoon” in Amerika al toen hij daar voor „Lampoon” aan het werk was. De totale kosten zouden iets meer dan een miljoen dollar gaan bedragen, maar zoals Picha dat schouderophalend in een interview zou afdoen, „voor een Belgische film is dat een flink bedrag, maar het is nauwelijks voldoende voor een internationale B-film”. Twee jaar duurt de productie van „Tarzoon”, zomer 1975 wordt eindelijk de laatste hand gelegd aan de montage zodat het wachten alleen nog is op vertoning en ... inkomsten. Want twee jaar intensief tekenwerk betekent wel dat er geen frank binnenkwam, behalve dan wat inkomsten uit Amerikaanse bron die weer opgesoupeerd werden door „Tarzoon”. „Maar toen

hij eindelijk af was en ik in Parijs de mensen in rijen zag aanschuiven voor de bioscopen, heb ik staan blèren als een kind”. Genoeg over de nijvere teken-bij Picha. Zijn film „Tarzoon, de Schande van de Jungle” verdient nu alle aandacht. Want het is een tekenfilm voor volwassenen die uitgaande van de Tarzan-legende, een zedensatire is geworden waarin de anti-held gedreven door zijn eigen mythologie en de verrassingen van het anti-ecologische woud, dat nog meer bezoedeld is dan welke grote stad ook, tot een held uitgroeit. Tenminste dat was de bedoeling van de maker(s). Het is spijtig om te memoreren, maar er zijn zoveel extra-grappen ingevoerd dat de figuur van Tarzoon een vervelende en mislukte anti-held is geworden. Hij is in dezelfde positie geduwd en heeft dezelfde functie gekregen als Tom Poes van Marten Toonder heeft moeten ervaren. Tarzoon werkt als de mislukte katalysator in een te wel burleske film, waarin de nodige taboes aan de orde worden gesteld. Ach, en er zit nog een boodschap in:

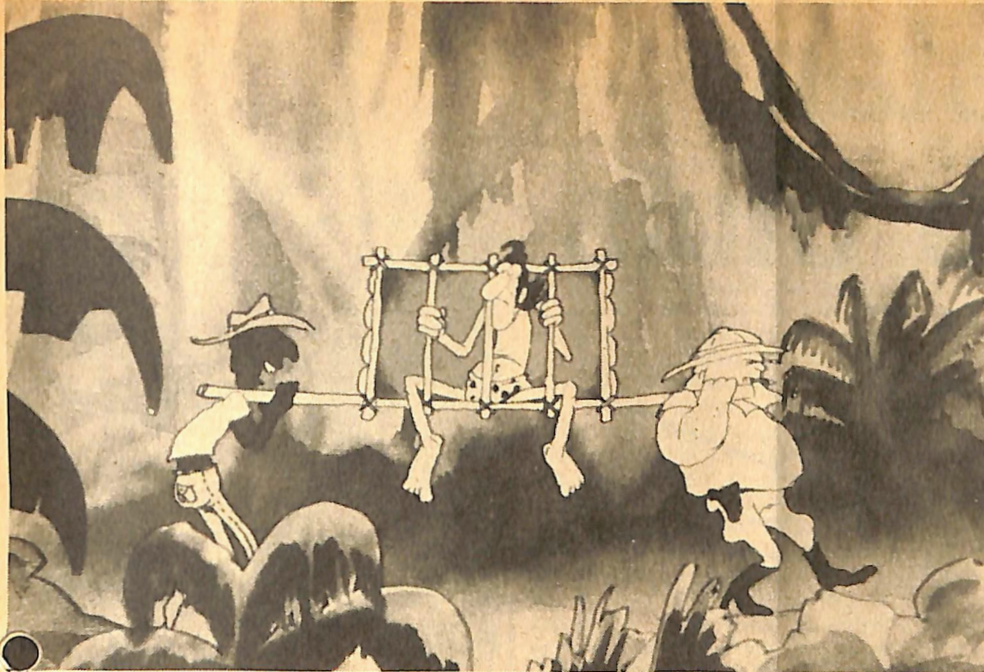

VANDAAG OF MORGEN — de nieuwste speelfilm van Roeland Kerbosch — heeft niet het succes opgeleverd dat men verwachtte. Het verwachte bezoekers-aantal is niet gehaald. De film, die een fictieve schets is van wat er zou kunnen gebeuren wanneer wij alles laten zoals het vandaag de dag in onze wereld toegaat, is tot stand gekomen met hulp van het ministerie voor Ontwikkelings-samenwerking. Sterren in de film waren

o.a. Cees Linnebank, Piet Hendriks, Ton van Duinhoven en de jeugdige Barbara Masbeck.

HET VRIJ BIZARRE toneelstuk Equus, dat enige maanden geleden ook in ons land op de planken verscheen, loopt buiten onze grenzen al veel langer. Met name in New York, in Manhattan, oogst het stuk succes. Anthony Perkins — momenteel naast ex-Supreme Diana Ross te zien in 'Mahogany' — speelde lange tijd de rol van psychiater in het stuk, maar werd in die hoedanigheid laatstelijk afgelost door Richard Burton, die openlijk toegaf ook te azen op de rol in de film, die naar dit stuk wordt gemaakt.

KAREN BLACK, Amerikaans actrice die groot geworden is in films van en met Jack Nicholson, daarna in 'The great Gatsby' speelde en onlangs met Donald 'Mash' Sutherland te zien was in de Hollywood tragedie 'The day of the Locust' liet zich enige tijd geleden transformeren tot een homoseksueel. Dit ten

(er is een Franstalige kopie) werden in New York opgenomen. Acteurs die daar voor radio Lampion (een zender met dezelfde identiteit als het blad) werkten, gaven hun stemmen aan de diverse figuren. Alleen Tarzoon zelf kreeg een ook voor buitenstaanders herkenbare klank: niet minder dan de zoon van Johnny Weismuller leende zijn sonore geluid aan Tarzoon. De muziek is exact een cliché van de partituren van de Hollywoodse avonturenfilms uit de jaren veertig. En uiteraard is dat muziek om te lachen (ook de Blauwe Donau ontbreekt niet). Grappen genoeg in deze film, soms bitter, vaak toch met een zekere afstandelijke humor gebracht. Picha blijkt een keiharde tekenaar: hij graaft in zijn (?) maatschappij tot de onderste steen boven is, tot hij weet dat geen oplossing meer mogelijk is en dan bedenkt hij een grap. Die grap heet „Tarzoon”, een schlemiel die altijd wel de lachers op zijn hand weet te krijgen, vooral als hij in de puree zit. Een mislukte anti-held uit een tekenmap. Maar wel voor herhaling vatbaar. Peter J. Morée.

militarisme, racisme, viriliteit, ecologische warboel en clichés, de opstandige geest uit de jaren zestig, alles komt aan de orde. Want „Tarzoon” volgt de beweging van de Amerikaanse afbrekende film, de zogenaamde parodie op parodie-cultus. Mel Brooks en Gene Wilder zijn de Hollywoodse exponenten van die beweging. Toch zijn veel scènes gedurfd gebracht: het sexgebeuren laat niets te wensen, het geweld is echt geweld, dat is bittere ernst. De kleuren worden dan griezelig hard van toon en de „Whammmmm”- en „Vroammmmm”-geluiden zijn niet van de lucht. In tegenstelling tot de vroegere tekenfilms van oom Walt (Disney) zijn achtergronden niet in gouache maar in aquarel uitgevoerd, hetgeen een grotere illusie van doorschijnendheid van lucht en diepte schept. De zogenaamde airbrush-techniek die voor de interieur-taferelen is gebruikt, schept zodoende scherpheid en precisie zoals we die alleen nog maar zien in de oude tekenfilm. De animatie van „Tarzoon” werd in Londen en in Brussel uitgevoerd. Alle stemmen in de Amerikaanse versie

gerieve van een bevriende student, die haar had gevraagd een dergelijke rol te spelen in een film die hij als studie-object maakte. De rolprent zou beslist niet voor commerciële doeleinden worden gebruikt. Toen Karen eenmaal in haar ongebruikelijke uitrusting, compleet met borsthaar op het celluloid stond, bleek de student minder aardig: hij wilde het materiaal toch te gelde maken. Via een kort geding wist Karen de lucratieve poging van haar 'vriend' ongedaan te maken.

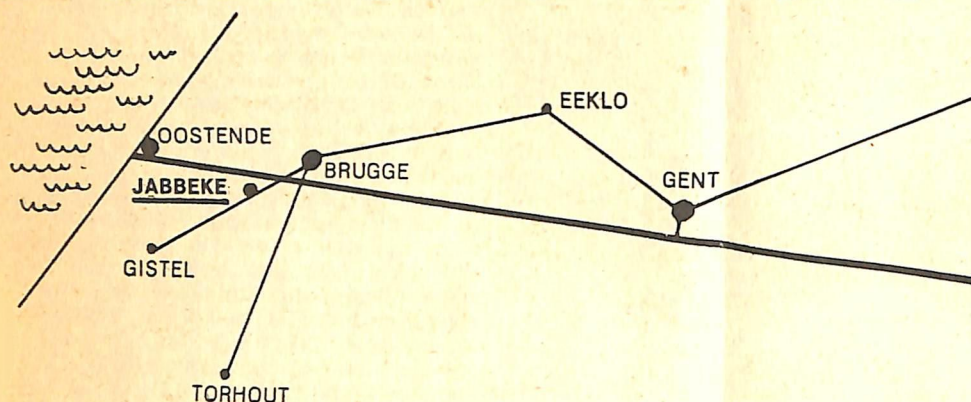
MUHAMMED ALI, die niet alleen onder de naam Cassius Clay al jaren de gedragingen van een ster tentoonstelt, gaat een film maken. Het scenario wordt ontleend aan het door hem zelf geschreven boek: De grootste, mijn eigen levensverhaal. Zijn vrouw Belinda zal niet in de film optreden, want verklaarde Ali: 'Mijn geloof eist, dat mijn vrouw alleen van mij is'.

'MET Z'N ROSSIGE krullen, z'n on-

schuldige blauwe kijkers en z'n roze huid ziet Gene Wilder eruit als een grote, kwetsbare baby (41 jaar oud weliswaar) in een vijandige omgeving'. De Haagse Post naar aanleiding van 'The adventure of Sherlock Holmes' smarter brother', een filmkomedie met televisie-persoonlijkheid Marty Feldman, de wonder-schone Madeline Kahn en natuurlijk Gene Wilder zelf, die met deze film zijn regie-debuut maakt. Liefhebbers van de parodie op een parodiefilm kunnen na 'Young Frankenstein' opnieuw hun hart ophalen.

P.J.M.

Bij Constant Permeke thuis

Toen de grote Vlaamse expressionistische kunstenaar Constant Permeke op 4 januari 1952 in de ouderdom van 65 jaar in een kliniek in Oostende overleed en in Jabbeke, zijn woonplaats, begraven was, bleef zijn huis „De Vier Winden” aan de grote weg Brugge—Gistel niet verlaten achter. Dit grote huis, dat hij zelf had laten bouwen en dat geheel was aangepast aan zijn wijze van werken, bevatte een groot aantal schilderijen, tekeningen en beeldhouwwerken. Wat Permeke naliet was een monument op zichzelf. Met weinig moeite kon dit huis, dat de schilder in 1930 betrok, tot een museum worden omgevormd.

Woonhuis werd museum

Op 22 april 1959 heeft de Provinciale Raad van West Vlaanderen de Bestendige Deputatie (Bij ons Gedeputeerde Staten) ertoe gemachtigd met de steun van het Rijk het huis „De Vier Winden” met de kunstwerken van de Erven Permeke te kopen. Dit was het begin van het provinciaal museum Constant Permeke te Jabbeke. Een betere behuizing voor de 32 schilderijen, de 47 tekeningen, de

40 beelden, een vijftal werken van andere kunstenaars en tal van documenten en herinneringen, midden in het Vlaamse land, waar dit alles thuis hoort, kon moeilijk gevonden worden. Constant Permeke, wiens werk een hoogtepunt betekent in de geschiedenis van het Vlaamse expressionisme vindt u nergens zó als in zijn eigen woning in Jabbeke.

Expressionisme

Voordat ik u wat vertel over Permeke is het misschien goed, dat ik eerst iets mededeel over het expressionisme, opdat u de bij dit artikel geplaatste illustraties beter kunt begrijpen. Expressionisme is de kunst van het onmiddellijke, van het spontane, van het directe dat opwelt in de menselijke ziel. Het vermijdt de harmonie van kleur, lijn en vorm.

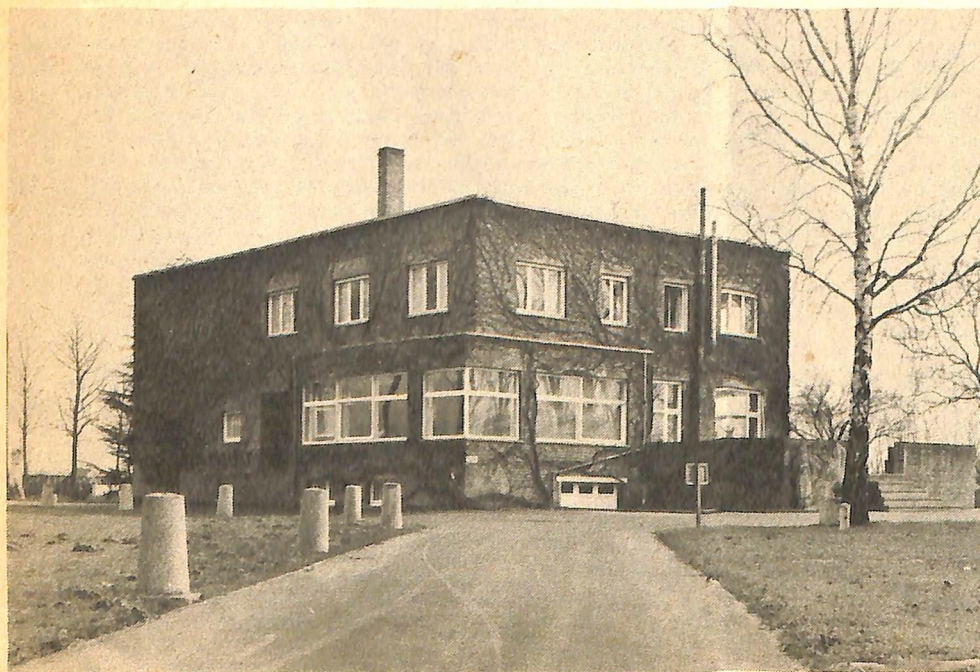
Kunstenaars die het expressionisme belijden, leggen in hun werk een zo sterk mogelijke uitdrukingskracht. In het Vlaamse expressionisme herkennen we vooral de liefde tot het land, tot de boer, die dit land in het zweet zijns aanschijns bewerkt, tot de zeeman en

de visser, tot de zee, waarmee zowel de zeeman als de visser steeds weer opnieuw hun krachten meten.

Zoon van schilder

Constant Permeke werd op 31 juli 1886 in de Scheldestad Antwerpen als zoon van een schilder geboren. Zijn opleiding ontving hij aan de academies van Brugge en Gent (onder andere bij Jean Delvin). Omstreekt 1909 zat hij in de zg. tweede groep Latemse schilders, zo genoemd naar St. Marten-Latem, een vredig dorpje aan de Leie, waartoe ook behoorden Albert Servaes, Frits van den Berghe en de gebroeders Gust en Léon De Smet. Tot 1914 woont hij in Oostende in het visserskwartier. In 1914 is Permeke gemobiliseerd, hij wordt bij de verdediging van Antwerpen zwaar gewond, naar Engeland geëvacueerd en daar uit de dienst ontslagen. In volkomen afzondering ontwierp hij in Devonshire zijn eerste expressionistische doeken o.a. „De Vreemdeling”. Met dit schilderij, waar een gouden gloed alle tinten harmoniseert, doet het impressionisme in België zijn intrede. Het doek hangt in Brussel in het Museum voor Schone Kunsten. Na zijn terugkeer uit Engeland, woont Permeke eerst in Antwerpen en daarna in Oostende. Hij schildert monumentale zeegezichten. Bonkige vissers en hard-slopende volkswomen worden door hem op doek en in tekening op unieke wijze vereeuwigd. We herinneren ons ook uit die tijd het schilderij van de gele woonwagen met zijn scheve wielen, moeizaam voortgeduwd door een man en door een knaap. Hier voelt men in het motief het leven van de eenvoudige, altijd zwoegende man die Permeke herschept en verheft boven het provin-

In de kop: Situatiekaartje Jabbeke
Daarnaast: De zaaier (tekening)
Hiernaast: Provinciaal Museum Constant Permeke in Jabbeke
Op de pagina hiernaast, geheel boven: De zaaier (beeld)
Daaronder: Zelfportret Constant Permeke
Daarnaast: Detail uit Over Permeke
Hiernaast: De woonwagen
Daarnaast: De vreemdeling

cialen en het particuliere, zoals de schrijver Gogol dat deed met de kleine levens op het Russische platteland.

Jabbeke

In 1927 heeft hij een zomerverblijf in Jabbeke en in 1930 betreft hij het in dit artikel reeds eerder genoemde huis „De Vier Winden” met het enorm grote atelier en de grote tuin. Nieuwe inspiratie openbaart zich: de Vlaamse bodem, de wisselende seizoenen, de met de aarde vergroeide boeren en hun schamele woningen. Permeke hield van de aarde, zoals hij van de mens hield. Hij zag ze als onbreekbare delen van het „al”, waarvan hij de oerkracht in zich voelde en dat hij uitbeeldde. Hier in De Vier Winden ontstond het machtige schilderij over Permeke, een familie-tafereel, waarin de eenheid en de verscheidenheid van het samenzijn aan tafel harmonisch is verbonden. Wie het eens zag, vergeet nooit zijn doek De Zaaier. De gebaren van de rechterhand, die de korrels strooit en van de linkerhand, die de voorschoot ophoudt, binden de man aan de grond waar hij één mee is geworden. Bijzonder sterk werk uit zijn eerste periode is aanwezig in de vorm van een getekend portret van zijn moeder. Evenals zijn vroeg gestorven landgenoot Rik Wouters was Constant Permeke beeldhouwer. Eerst in 1936 is hij met deze kunstuiting begonnen. Zijn werk op dit terrein vloeiende als vanzelf voort uit zijn wijze van schilderen en meer in het bijzonder uit zijn grootse tekeningen, die machtig gemodelleerd zijn. Voor zijn beelden was het grote atelier, dat links achter het huis staat spoedig te klein. Deels binnen, deels buiten maakte hij zijn monumentale creaties. Zijn Zaaier staat in de tuin voor het museum. Een toonaangevend motief uit het landelijke leven. Op enkele uitzonderingen na, is het beeldend werk van Permeke beperkt gebleven tot de vrouwenfiguur. Zeer bekend is zijn Niobe, de van smart versteende moeder uit de Griekse mythologie. Zijn zelfportret hakte Permeke uit een weerbarstige boomstronk, andere beelden modelleerde hij bij voorkeur uit een materie die hem gedwee tegemoet kwam. In het zelfportret herkent men de trekken die Frits van den Bergh

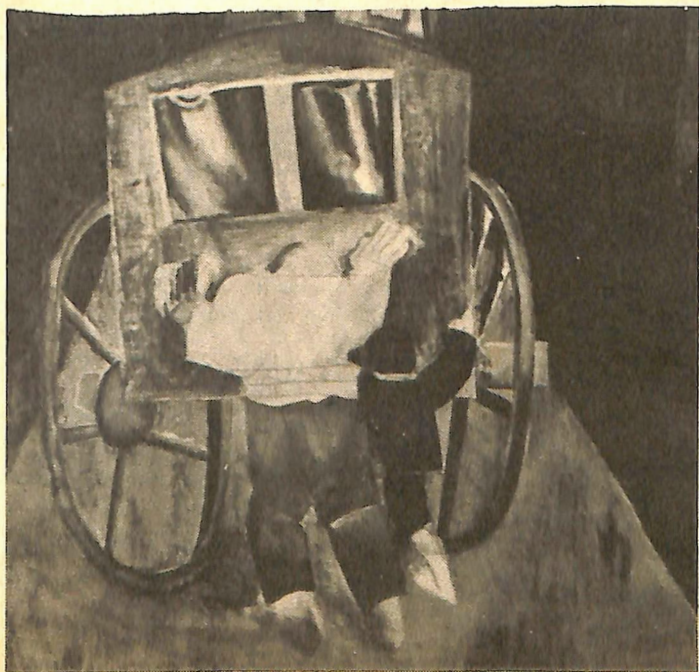
gaf aan het portret van Permeke, dat ook in het museum hangt. „Wat de provincie dreef”, zo zei de gouverneur van West-Vlaanderen bij de opening van het museum in Jabbeke, „was het besef, dat de geestelijke waarden zoals deze, die een Permeke ons naliet, verdienen opgenomen te worden in het patrimonium van de gemeenschap en zeker ook het besef, dat, zo goed als wetenschap, recht op moraal, het kunstbezit, het cultuurbezit in het algemeen, de gemeenschap toebehoort en niet de enkele mens”. Ook in ons land is het oeuvre van Constant Permeke verschillende malen tentoongesteld.

„Een ongelooflijke kracht wordt men gewaar als men zijn werk bekijkt, een kracht die juist hierdoor zo voelbaar is omdat men óók gewaar wordt hoe die kracht altijd wordt in toom gehouden door tederheid”, schreef destijds De Volkskrant.

Perioden

Permekes activiteiten laten zich in vier perioden verdelen:

1. De impressionistische periode, landschappen en interieurs (1912-1914)
2. De ontwikkeling in expressionistische richting (1914-1918) uit deze tijd zijn

in Jabbeke geen schilderijen aanwezig.

3. De eerste na-oorlogse periode (1918-1925), Zeegezichten, vissersfiguren, enzovoorts.

4. De tweede na-oorlogse periode (1925-1951). Vlaamse landschappen, boereninterieurs enzovoorts.

Permekes zeer persoonlijke stijl, die reeds zijn vroegste werk aankondigde, kreeg in de jaren van de eerste wereldoorlog vaste vorm. Hij wilde in zijn werk vooral tot uitdrukking brengen datgene wat leefde achter de schijn. Het moest welsprekend en heftig zijn en direct uit het hart komen. Eerlijk en gezond. Hij vond een volkomen eigen stijl, bewogen en hartstochtelijk. Onstuimig werkte hij aan zijn ruige schilderijen, waarin de natuur tot leven kwam.

Ook boogschutter

Permeke was niet alleen een groot schilder, tekenaar en beeldhouwer, hij was ook een voortreffelijk boogschutter. Ook zijn vrouw droeg de lederen schuttersbanden rond de arm. In Jabbeke sieren nog altijd de trofeeën van vele

luisterrijke schuttersfeesten het atelier. Maar ook tal van andere herinneringen hebben er een plaats gevonden, zoals zijn palet met verf en kwasten. Ze liggen daar al had hij gisteren nog geschilderd.

Reeds tijdens zijn leven oogstte Constant Permeke de erkenning van zijn meester-schap. Bij ons eerste bezoek aan zijn huis De Vier Winden in Jabbeke namen we ons voor er terug te keren. Dat is ook gebeurd. Als het enigszins mogelijk is dan ligt De Vier Winden in ons reisplan. Want Constant Permeke heeft ons in zijn werk iets te zeggen en we willen er graag naar luisteren. We bewonderen zijn primitief gevoel voor clair-obscur in zijn interieurs en waarderen hem als een der grootste landschap-schilders. Zijn verlangen één te willen zijn met de ongecompliceerde vissers uit Oostende en de altijd in de aarde wroetende boeren van West-Vlaanderen spreekt ons aan. Een bezoek aan de Vier Winden is zoals Emiel Langui zegt het heugelijk weerzien met de „geweldige eenvoud” van Constant Permeke.

Jan Kooijman.

Het vaticaan over sex

Op 30 januari van dit jaar had Casper Vogel op de t.v. een vraaggesprek met Max Rood (voorzitter Humanistisch Verbond) over de recente katholieke verklaring inzake seksuele ethiek. Hieronder een weergave.

Casper Vogel: Het „ministerie” van het Vaticaan heeft drie dingen geconcludeerd. 1) dat seksuele activiteiten alleen binnen het wettige huwelijk toelaatbaar zijn. Dat het de bedoeling is dat de echtelijke liefde uitgroeit tot ouderlijke liefde, dus dat ze in dienst gesteld wordt van de voortplanting. 2) Homosexualiteit wordt afgewezen als iets wat persvers is of pathologisch, ziekelijk gedrag. 3) Zelfbevrediging deugt niet, het is een oneigenlijk gebruik van de seksuele vermogens.

Een afwijking van deze moraal betekent doodzonde.

Ik heb de neiging te zeggen laat maar, het is geen spekkie voor mijn bekkie.

Max Rood: het is ook geen spekkie voor mijn bekkie. Mijn reactie op de verklaring was boosheid, verontwaardigdheid ook. En later verbazing. 't Is alsof Galilei weer terechtstaat, alsof de kerk sinds de Middeleeuwen precies doet alsof er geen ontwikkeling geweest is, alsof we niets geleerd hebben van wetenschap en techniek, met name van de gedragswetenschappen. Het verschil met Galilei is dit, dat hij nog tijdens zijn leven terecht kwam op de brandstapel en dat het nu gaat om doodzonde, waarvoor je in de hel komt en dus na dit leven op de brandstapel.

Men begint uiteen te zetten hoe anderen over sex denken en dan maakt men de redenering: wij zijn nagegaan hoe de kerk er in alle eeuwen over heeft gedacht en omdat die kerk er altijd zo over heeft gedacht, is dat de waarheid.

Mensen worden angst- en schuldgevoelens opgedrongen; ik denk met name aan buitenechtelijke sexualiteit en homofilie.

Casper Vogel: Nu is het bekend dat in Nederland slechts een kwart van de katholieken deze moraal onderschrijft, de anderen niet. Waar maken we ons dan eigenlijk druk om?

Max Rood: Ik maak me druk omdat het gaat om het opdringen van meningen, macht willen hebben over mensen. Dat is destructief. De verklaring is liefdeloos

en onverdraagzaam. Omdat het een stuk liefde afsnijdt van het menselijk leven: de konsekwentie is dat de mensen het huwelijk worden ingedreven.

Casper Vogel: Maar de r.k. kerk zal een ander begrip hebben van liefde dan u. Max Rood: Kortgeleden is in Nederland een NISSO-onderzoek (Ned. Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek) gepubliceerd over de Beleving van katholieken van de sexualiteit. Daarin vindt men angst, spanning, schuldgevoelens, koudheid bij mensen die deze zgn. „onthoudingsmoraal” naleven.

Casper Vogel: Maar de katholieken wijzen naar een ander perspectief.

Max Rood: Ja, ten aanzien van de homofilie zeggen ze: Je bent ziek en het enige, wat wij kunnen doen is helpen je beter te maken. Maar het ziek-zijn op zichzelf is een doodzonde. Dat is van een onverdraagzame koudheid en liefdeloosheid. Er wordt ze keihard ingeprent: wacht maar, als je straks dood bent ga je naar de hel.

Casper Vogel: U maakt zich ook boos omdat het discriminerend is.

Max Rood: Ja, dat is teleurstellend. Deze tijd, nu er t.a.v. homofilie een andere houding ontstaat, waardoor ze minder angst- en schuldgevoelens hebben. Ik heb niets tegen een kerk. Maar ik denk dat de kerk volstrekt zijn tijd mist en zijn kontakt met mensen verliest als hij blijft denken dat we zitten met opvattingen die in de Middeleeuwen golden en waarover een aantal heren zeggen: zo is het, want mijn moraal is de enige moraal.

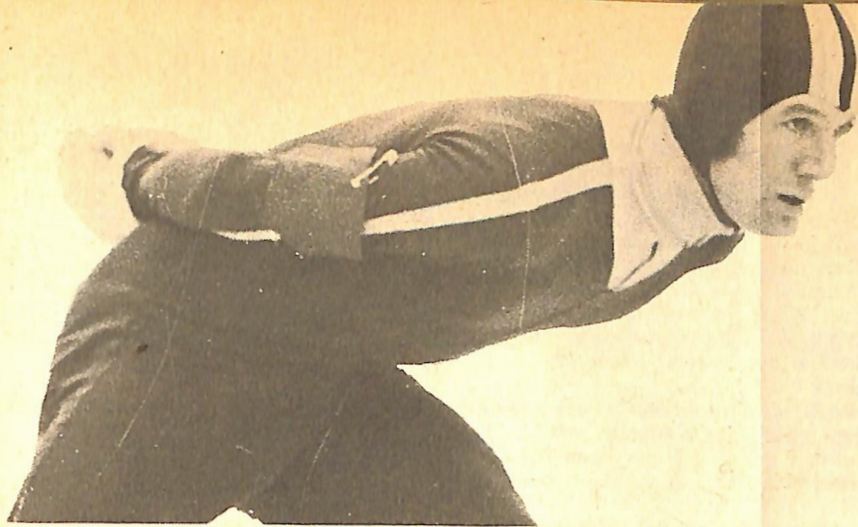
We zien uit dat onderzoek dat mensen zitten met onverwerkte sexualiteit. In zekere zin zit er ook een stuk tragiek in die verklaring, omdat ze zich afzet tegen de opvatting sexualiteit is „fun” (het Engelse woord voor lol), alle sex is geoorloofd als je er maar plezier aan beleeft. Alles mag, ook al verneder je je partner. In dat opzicht spreekt de verklaring me zelfs aan. Alleen is men zo geweldig over dat bijdoel heen geschoten. Toen een aantal veronturste pastores binnen de kerk zich meldden bij de bisschop in Haarlem toonde hij geen begrip nee, hij keek, het om en zei: jullie zijn leerstellig.

Dat noem ik een debatingtruc. Het meest ben ik teleurgesteld in de reacties van het episcopaat. We hebben toch steeds het gevoel gehad dat de kerkprovincie in Nederland bereid was een soepeler houding aan te nemen, het heeft gegloofd bij bepaalde bisschop-benoemingen. Ik herinner aan de brief over abortus die Nederlandse bisschoppen eind 1974 hebben gepubliceerd en dat ze nu ook dit weer onderschrijven.

Casper Vogel: Uit een onderzoek van drs. Frenken blijkt dat zij die de officiële kerkelijke moraal aanvaarden een grotere angst hebben voor seksuele lust en zich schuldig voelen over sex binnen het huwelijk.

Frenken zegt: wie de moraal van de r.k. kerk aanvaardt, ik heb goede redenen aan te nemen dat die geobsedeerd is door sexualiteit. Zou deze moraal kunnen duiden op geobsedeerd zijn door sexualiteit van de kerk?

Max Rood: Frenken zegt het sterker: het komt uit zijn onderzoek naar voren. Het is inderdaad zo, dat vrij veel symbolen uit de r.k. kerk een seksuele inslag hebben. 't Zou me niet verbazen als daar een lijn te trekken zou zijn.

Prestaties op de schaats

De stampvolle kroeg, die het Heerenveense ijsstadion was bij de laatste wereldkampioenschappen schaatsen, heeft de indruk doen ontstaan, dat de historische en hysterische schaatstijden van weleer zijn teruggekeerd. De oorzaak was voor in- en outsiders duidelijk: er waren namelijk weer successen. Nederlanders houden nooit zo van succes, vraag het maar aan Gerard (Kornelis van het) Reve, maar voor de sport gaat die these kennelijk niet op. Vrij Nederland bijvoorbeeld beweerde met grote stelligheid: „Het lijdt geen twijfel dat de schaatsprestaties van Hans van Helden en Piet Kleine tijdens de Olympische Spelen in Innsbruck voor de eerste na-Ardkesiaanse schaatsgolf in Nederland hebben gezorgd.

Het is de gebruikelijke opvatting: top-prestaties trekken publiek en zetten publiek zelfs aan tot de sportbeoefening zelf. Die laatste afgeleide conclusie heeft ongetwijfeld CRM-minister Harry van Doorn ertoe gebracht met een opmuts in Innsbruck rond te lopen. In Heerenveen was zelfs zowat het volledige kabinet aanwezig. Wat een eer voor de topsport, die het gemeenlijk toch moet doen met gelukstelegrammen en die wat Nederland betreft voor de rest minder overheidsbelangstelling krijgt dan waar ook.

Maar is er nu echt wel sprake van een tweede Ardkesiaans tijdperk? Het lijkt me niet. De belangstelling voor het schaatsen als topsport is weliswaar weer enorm toegenomen, maar de oorzaak is een incidentele klimatologische omstandigheid, eerder dan de successen van Kleine en Van Helden. Kennelijk is iedereen vergeten, dat Nederland vorig jaar ook een wereldkampioen had in de kennelijk weinig aansprekende persoon van Harm Kuipers. Indien succes de doorslaggevende factor zou zijn, waar het gaat om toenemende publieke belangstelling, dan had Kuipers toch ook een nationale grootheid moeten zijn. Doch hij werd het nooit. Wellicht, omdat hij niet zo komiek als Van Helden uit de hoek kon komen (wat trouwens bij Schenk, getuige zijn televisiecommentaar, ook behoorlijk tegenvalt), maar de belangrijkste reden is toch eenvoudigweg, dat Nederland sinds jaren weer eens zelf natuurijs heeft gehad,

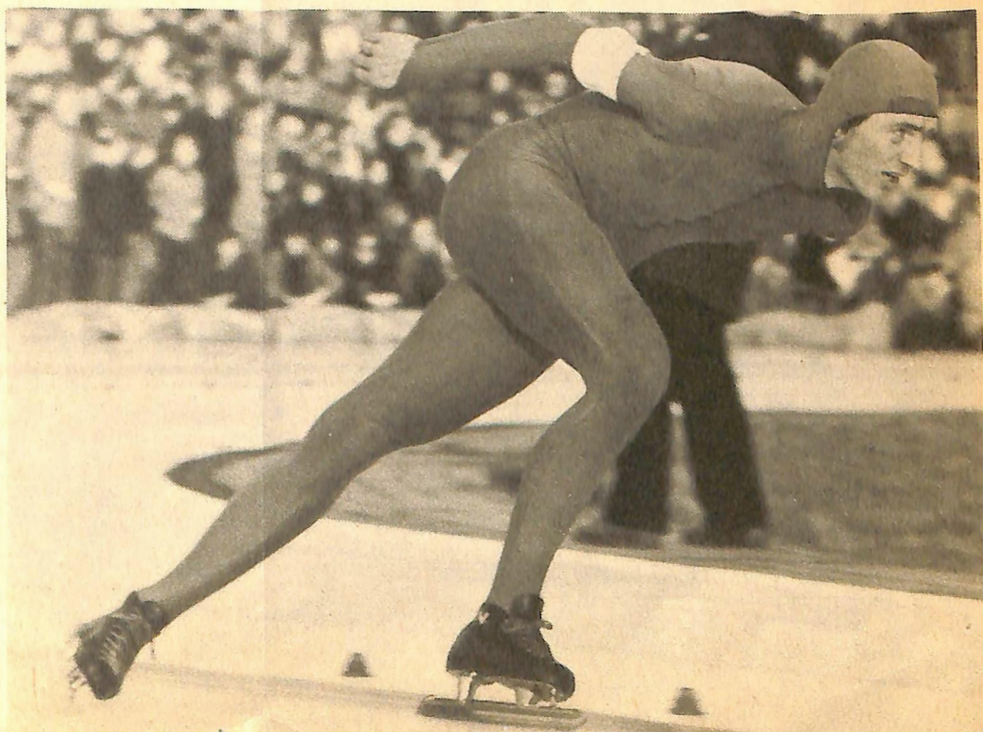
al was het dan ook maar voor vrij korte tijd. Miljoenen hebben weer eens de ijzers onder zich gevoeld en honderdduizenden merkten voor het eerst, hoe makkelijk of moeilijk (afhankelijk van de sterkte der enkels) de schaats als openbaar vervoermiddel te hanteren valt. Geen wonder, dat de snelheidsboys bij de kampioenschappen veel nauwkeuriger en met jaloerse blikken werden bekeken dan in vorige, ijsloze jaren. Zo is het bijvoorbeeld ook niet moeilijk te voorspellen, dat de activiteiten van atleet Jos Hermens dit jaar veel meer belangstelling gaan krijgen dan in het begin van zijn loopbaan.

Het is steeds een wisselwerking: natuurlijk wordt de publieksinteresse verhoogd door prestaties op internationaal niveau, maar evengoed speelt het toenemend aantal lopers en trimmers een rol in de positieve belangstelling. En wat het prestatieniveau betreft verdient de atletiek trouwens een grotere kijkdichtheid dan het schaatsen. Op Pfrommer na misschien is het gehalte van de schaatscoaches eerstens bedroevend. Een begeleider, die zijn pupillen

„bijna een stel lesbiennes” noemt en een dag voor belangrijke wedstrijden op de t.v. verkondigt, dat hij met sub-topsportsters van doen heeft, is onbekwaam. De schaatsbond, die eerder Sippie Tigchelaar aan de dijk zette, had Maarse natuurlijk nooit naar de Spelen mogen laten gaan, ook al zou hij gelijk hebben.

De onderontwikkeling van het schaatsen blijkt echter nog het sterkst uit de trainingsmethoden. Waar vooral deze sport gebaseerd is op kracht, daar wordt nauwelijks met halters getraind en dat is typerend. En de schaatsbond hoeft echt niet te vrezen onmiddellijk in Oostduitse methoden te vervallen, want dan zou er ook heel wat anders geselecteerd moeten worden. De ervaring heeft immers langzamerhand wel geleerd, dat je voor schaatsrecords op de langere afstanden ook bijzonder stevige sportmensen nodig hebt. Hoe langer de afstand, hoe langer de recordhouder, zou je kunnen stellen.

Hans van Wissen.

Bij de dood van Éénoog

Wat ik erover weet heb ik uit de krant, dus voor de feitelijke nauwkeurigheid sta ik niet in. Wel voor alles wat ik er hardop over denk.

Een man wordt op een vuilnisstortplaats gevonden. Dood.

Hoe dat kwam zal wel blijken, want zijn moordenaar meldde zich een paar dagen later bij de politie, dezelfde politie waar zijn slachtoffer in dienst was als rechercheur.

Willem de Krijger had een soort vertrouwensband met hem, want hij kende hem al langer. Toen ie een keer, vorig jaar, ontsnapt was uit de inrichting waar ie zijn TBR uitzat, had ie bij De Krijger z'n toevlucht gezocht.

Sommige mensen snappen dat niet. Dat een boef een soort vriendje van een politieman kan zijn. Die denken dat die jongen alleen maar aanbelt bij de politie omdat ie gek is, en dat de politie dan schielijk het pistool trekt en snauwt: in naam der wet enzovoort, handboeien, klik, en hebbes.

Zulke mensen zullen ook nooit snappen waarom, een dikke maand geleden, De Krijger 's avonds nog z'n jas aantrok en naar hem toeging, ongewapend, na een telefoontje.

Terwijl ie wist dat ie op weg was naar iemand die een dag tevoren een taxi-chauffeur had doodgeschoten. Een jongen van 19 jaar, diverse keren veroordeeld wegens geweldsmisdrijven, uiteindelijk TBR, eind januari weer ontsnapt uit de inrichting. De Krijger kende hem en het milieu waaruit hij afkomstig was. Een woonwagenkamp, vlak bij de vuilnisstortplaats; daar vind je dit soort kampen immers, dat schijnt zo'n beetje bij mekaar te horen. Had ie gebeld vanwege die taxi-chauffeur?

De enige zekerheid is dat De Krijger drie uur later gevonden werd met een kogel in het hoofd.

De eerste reacties zijn stereotiep, voorspelbaar, begrijpelijk. Ik wil er hier niet op ingaan. Angst verdrijft niemand met een paar alinea's druks, emoties worden er evenmin recht gedaan, bestaansrisico's laten zich niet even uitleggen.

Maar die Willem de Krijger blijft me door het hoofd spelen. 40 jaar, twee kinderen.

Volgens de Haagse officier van justitie Van Steenderen heeft hij „de situatie onderschat, maar dat kan de beste rechercheur overkomen”. Een waarheid als een koe; even weinig zinvol als troostrijk.

De krant: „Zijn commissaris, P. Schults, beschrijft hem als een goede, ervaren en voorzichtige rechercheur. Daarom vindt hij het onbegrijpelijk dat De Krijger donderdagavond ongewapend naar de afspraak ging. Hij moet wel een bijzonder groot vertrouwen in de beruchte en als levensgevaarlijk beschreven jongeman hebben gehad.”

Ook een waarheid, maar niet als een koe. Hoe kan een goede rechercheur vertrouwen hebben gehad in een beruchte en als levensgevaarlijk bekendstaande jongeman?

Je kan je hersens niet zo suf pijnigen of er is maar één antwoord mogelijk.

Behalve een goede rechercheur was Willem de Krijger ook een goed mens. Iemand die, de omstandigheden kennende, vertrouwen bleef houden in een volkomen ontregelde, dolgedraaide medemens.

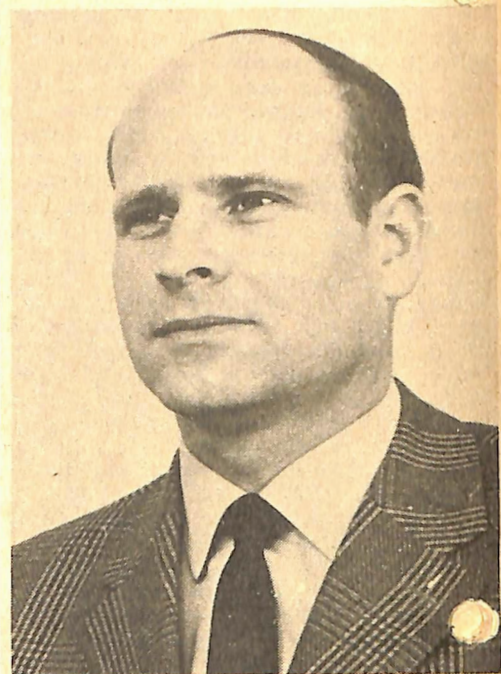
Zoiets is niet goed voorstelbaar en lijkt wel op ziende-blindheid. Terwijl iedereen ziet om wat voor 'n beruchte en levensgevaarlijke misdadiger het gaat, leek het zicht van De Krijger verduisterd te zijn toen hij op 'm af ging.

Toch denk ik dat de waarheid bij mensen als hij in precies tegenovergestelde richting ligt. Wie in mensen vertrouwen houdt waar anderen het opgegeven hebben, hoeft niet ziende-blind te zijn.

Er zijn er meer als De Krijger; niet velen, maar ze zijn er, bij de politie en overal kun je ze vinden. Éénoog in het land der blinden.

Waar anderen het zicht hebben verloren op de menselijke mogelijkheden in beschadigde, verminkte individuen, zijn zij in staat te blijven kijken, gevoelig op het appèl dat altijd op hen wordt gedaan. Humanisten herkennen hier één van hun idealen en menen ermee de kern te raken van één van hun hoogste waarden. Het hooghouden van de menselijkheid als het water je tot de lippen gestegen is. Het blijven zoeken naar sporen van verstandhouding in een samenleving die

HARDOP DENKEN

daar vaak blind voor geworden lijkt te zijn. Geen verdediging van de daad, maar van de mens, hoe diep gevallen en hoe groot het leed toegebracht.

Je vraagt je af wat iemand mankeert als ie tot in verbijsterende situaties vertrouwen blijft houden. Omdat je niet meer ziet waarin.

Maar vraag je eens af wat er van een samenleving terechtkomt als mensen in elkaar niet meer een stukje menselijkheid kunnen blijven zien; hoe moeilijk het je daarbij ook gemaakt kan worden; hoe slecht het zicht ook wordt.

Zonder mensen als Willem de Krijger was de mist rondom sommigen al compleet geworden, de uitstoting voltooid.

Hun beroep op het beste in de ander verstomt soms plotseling.

Hun lichaam kan in het donker op een vuilnisbelt terechtkomen.

Maar hun ideeën blijven getuigen van het meest waardevolle dat mensen elkaar kunnen bieden.